

SECTION: PEDAGOGICAL SCIENCES.

SEKCJA: NAUKI PEDAGOGICZNE.

How to cite: Rodinova, N., Atynyan, A. & Khodykina, Y. (2024). Psychological aspects of stimulating intellectual activity in university education. *Horizons of Innovation: Conference on Multidisciplinary Trends in Science 2024*. (pp. 111-115). Futurity Research Publishing. <https://futuraity-publishing.com/horizons-of-innovation-conference-on-multidisciplinary-trends-in-science-2024-2/>

Psychological aspects of stimulating intellectual activity in university education

Психологічні аспекти стимулювання інтелектуальної активності в університетському навчанні

Родінова Наталія Леонідівна¹, Атинян Армен Овікович², Ходикіна Юлія Юріївна³

¹ кандидат історичних наук, доцент кафедри арт-менеджменту та івент технологій, Інститут практичної культурології та арт-менеджменту, Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, м. Київ, Україна, rodinova2010@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-2259-5573>

² кандидат технічних наук, доцент, Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова, м. Харків, Україна, armen.atynyan@kname.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0002-6667-6869>

³ кандидат психологічних наук, доцент кафедри психологічної та педагогічної антропології, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, м. Харків, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-0246-5421>

Accepted: January 24, 2024 | **Published:** February 8, 2024 | **Language:** Ukrainian

Abstract: The influence of psychological aspects on students' intellectual activity provides the ability to recognize, understand emotions and manage them. The purpose of the study is to take into account intellectual activity in ensuring the psycho-emotional well-being of students. It is known that today's youth

is a particularly vulnerable category of the population. The research used the following methods: analysis, synthesis, generalization. The main results determined the relevance of the issue of the development of emotional intelligence in students. The conclusions show the important role of professional development in higher educational institutions and psychological preparation of future specialists for professional activity.

Keywords: emotional intelligence, behavior, personality.

Вступ

Вища освіта адаптується до нових реалій і викликів, пов'язаних із онлайн-навчанням. Результат навчання залежить не лише від успішного застосування інструментів дистанційної освіти, що спрямовані на активізацію навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти, а й від психологічних аспектів, що сприяють розвитку інтелектуальної активності. Оволодіння знаннями – це процес, який передбачає таку активність з боку суб'єктів пізнання. У свідомості людини знання містяться в упорядкованій формі, тому важливим є навчити здобувачів структурувати інформацію й перетворювати її на них. Чим вищий інтелектуальний рівень молоді, тим більший зв'язок між засвоєною навчальною інформацією та її практичним застосуванням, і тим активніше вони беруть участь у процесі проектування й конструювання.

Процес активізації інтелекту завдяки психологічним аспектам має вирішальне значення як для роботи, так і для повноцінного й щасливого особистого життя. Досі ця проблематика перебуває в процесі становлення, та для її розвитку існують ефективні практики, які здатні підвищити емоційну компетентність і допомогти людині навчитися розуміти й контролювати свої емоції в певній діяльності. Незважаючи на свою практичну важливість, тема емоційного інтелекту наразі недостатньо досліджена як теоретично, так і експериментально.

Велика кількість дослідників займалися питанням впливу психологічних чинників на активізацію інтелекту студентів. Зокрема Augustiuk (2021) подав розуміння емоційного інтелекту, його сутності й застосування прийомів і технік для його розвитку. Bidyuk (2018) охарактеризував психологічні чинники, які впливають на інтелект студентів. Burkalo (2019) акцентує увагу на тому, що психологічні умови активізують діяльність інтелекту водночас і в позитивному значенні, і в негативному. Furman (2021) Reva (2021) вказують, що рівень інтелекту напряду залежить від освіти, психологічних чинників і професії. Starynska (2021) поділяє інтелект на такі види: професійний, соціальний, потенційний і кристалічний. Кожен з них має свої особливості, зазначає Starynska (2022). Zabolotna (2021) вважає, що серед усіх людських психологічних здатностей інтелект є особливо важливим для професійного й особистого успіху. Особливо це стосується студентів, які знаходяться на шляху становлення й формування професійних компетентностей. Yanovska (2018) доводить, що саме психологічні аспекти активізують інтелект, який відповідає за сприйняття світу, людей, подій. Zhuravlyova, Laas (2020) визначають певні особливості діяльності інтелекту з відповідними психологічними змінами, що пов'язані з гендерною приналежністю

Результати дослідження

Інтелект також ототожнюють із системами розумових операцій, стилями вирішення проблем, індивідуальними когнітивними навичками тощо. Причина відсутності однозначного визначення інтелекту полягає в різноманітності його проявів. Іншими словами, це активізація всіх психічних функцій, що відповідають за пізнання навколишнього світу в інтелектуальних актах мислення, пам'яті й уяви.

Інтелектуальна активність – це одна з ключових категорій психології освіти. З позицій гуманістичної освіти розглядаються основні підходи до створення умов для формування інтелектуальної активності в освітній практиці (Starynska, 2022).

У психології активність розглядається як одна з найважливіших категорій, що характеризує діяльний стан людини. Це всеосяжна характеристика життя, що визначається процесом соціалізації вроджених, заданих й індивідуальних потреб. Діяльність завжди спрямована на розв'язання внутрішніх суперечностей в організмі або між організмом і середовищем, суб'єктом і середовищем, особистістю й соціальним середовищем.

Освіта у закладі вищої освіти направлена на активізацію особистості здобувача вищої освіти й містить ряд психологічно обґрунтованих положень. Серед найбільш раціональних можна виділити такі:

- навчальна програма характеризується середовищем, яке емоційно стимулює здобувача освіти. Та водночас важливо бачити його ініціативність в пізнавальній діяльності й розуміння співвідношення «людські потреби» й «свобода з почуттям відповідальності»;
- навчання має відбуватися в позитивній обстановці, в атмосфері емоційної щирості й теплоти, присутності взаємного прийняття й відсутності упереджених думок з боку викладачів, взаємної довіри й поваги між усіма учасниками навчального процесу. Процес навчання повинен базуватись на взаємній згоді й поставлених цілях здобувача вищої освіти;
- кожен здобувач вищої освіти отримує реальну можливість вибору «пізнавальних альтернатив», є заохочення до самореалізації в тій чи іншій формі залежно від актуального рівня розвитку;
- головний критерій освітньої програми – це її здатність максимально розкрити індивідуальний потенціал і стимулювати творчі здібності. Сутність процесу навчання полягає в накопиченні суб'єктивного досвіду знань, які пронизують життя людини, збагачуючи його новими аспектами й змістовними елементами, що зі свого боку спонукає до інтелектуальної активності (Burkalo, 2019).

На основі вивчення психолого-педагогічної й методичної літератури можна виділити основні механізми стимулювання інтелектуальної активності (рис.1).

Рисунок 1

Механізми стимулювання інтелектуальної активності

Джерело: власна розробка автора

Механізми й психологічні аспекти, що впливають на особистість здобувача вищої освіти, взаємопов'язані. Психологічними аспектами, що розвивають інтелект людини, є такі індивідуальні особистісні характеристики: мотивація, цілепокладання, операційне смислоутворення й емоційна активність. В рамках освітнього підходу вчені встановили, що розвиток інтелекту людини – це динамічний процес, який відбувається внаслідок засвоєння різних форм інтелектуальної поведінки в ситуаціях взаємодії з навколишнім середовищем.

Зважання на специфіку психологічної регуляції діяльності й поведінки людини, що базується на взаємозалежності її здібностей і бажань на психодіагностичному й психопрогностичному рівні, створює реальні можливості використання набутих знань і методів дослідження для формування реального управлінського впливу на статі. Це особливо важливо в освітньому процесі. На рівні психологічного управління (включно з управлінням за допомогою дії зовнішніх і внутрішніх факторів). Водночас психологічний менеджмент поділяється на функціональний й еволюційний. Натомість психологічне управління розрізняємо як функціональне й еволюційне (розвивальне). Тому інтелектуальна активність визначається як інтегральна характеристика особистості, яка поєднує в собі мотиваційну й інтелектуальну сфери. Вона може проявлятися в ставленні й здатності особистості до успішної розумової діяльності (Zhuravlyova, Laas, 2020).

Висновки

Актуальність вивчення питання розвитку емоційного інтелекту в студентському віці пов'язана з низкою факторів і збільшенням розладів настрою, особистісної тривожності й депресивних станів, особливо в студентів, які навчаються дистанційно у вищих навчальних закладах. Важливу роль відіграє професійне становлення здобувачів вищої освіти й психологічної підготовки майбутніх спеціалістів до професійної діяльності.

Література

Augustiuk M. (2021). Main aspect characteristics of emotional intelligence models. *Bulletin of Lviv University*, (8), 3-9. <https://doi.org/10.30970/PS.2021.8.1>

Bidyuk I. A. (2018). Peculiarities of general and emotional intelligence of students: gender aspect. *Theory and practice of modern psychology*, (3), 165-168. http://www.tpsp-journal.kpu.zp.ua/archive/3_2018/35.pdf

Burkalo N. I. (2019). Psychological features emotional intelligence. *Psychological Journal*, 5 (7), 34-49. <https://doi.org/10.31108/1.2019.5.7>

Furman V. (2021). Psychological practices for the development of personal emotional intelligence. *Bulletin of Lviv University*, (10), 186-192. <https://doi.org/10.30970/PS.2021.10.26>

Reva M. (2021). Characteristics of emotional intelligence students with different levels of development communication skills. *Psychology and personality*, 2 (20), 143-153. <https://doi.org/10.33989/2226-4078.2022.1.252063>

Starynska O. (2022). The problem of the psychological essence of the concepts of «social intelligence» and «emotional intelligence»: scientific discourse. *Scientific works of the Interregional Academy of Personnel Management*, 3 (56), 40-44. <https://doi.org/10.32689/maup.psych.2022.3.6>

Starynska O. V. (2022). Basic psychological approaches to study of the phenomenon «intelligence»: theoretical scientific discourse. *Scientific bulletin of the Uzhhorod National University*, (4), 9-14. <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2022.4.2>

Yanovska T. (2018). Features of emotional intelligence formation of future teachers under the influence of interactive teaching methods. *Young scientist*, 4 (56), 232-235. <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/4690>

Zabolotna N. M. (2021). Intellectual abilities as human potential and resource. *Scientific bulletin of the Uzhhorod National University*, (1), 12-16. <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2021.1.3>

Zhuravlyova L. P., Laas M. V. (2020). Gender characteristics of the development of emotional intelligence and its factors in youth. *Problems of modern psychology*, 2 (18), 169-179. <http://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/32617>